

colloquium
isme
Empowering Local Mind in Art Design
& Cultural Heritage
2016

Empowering Local Mind
In Art Design & Cultural Heritage

3rd ISME International Colloquium 2016

proceeding book

27 & 28
December
2016

Universiti
Teknologi MARA,
Melaka, Malaysia.

In collaboration with:

Empowering Local Mind
In Art Design & Cultural Heritage

3rd ISME International Colloquium 2016

EDITORS AND COMPILERS:

Dr. Azahar Harun
Dr. Rosli Zakaria
Dr. Abd Rasid
Pn. Haslinda Abd Razak
Pn. Liza Marziana Mohammad Noh
En Nadzri Mohd Sharif
En. Shaleh Mohd Mujir
Pn Fatrisha Mohamed Yussof
Pn Anith Liyana Amin Nudin
Pn Ilinadia Jamil
Cik Fazlina Mohd Radzi
Cik Aidah Alias
Cik Nurkhazilah Idris

COVER DESIGN:

Norsharina Samsuri

PUBLISHED BY:

Faculty of Art & Design,
UiTM Melaka
KM26 Jalan Lendu,
78000 Alor Gajah, Melaka
Tel : +606 - 5582094/ +6065582190/ +6065582113
Email : ismefssr@gmail.com
Web : <http://isme2016.weebly.com>
ISBN : 978-967-0637-26-6

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the copyright holder.

Empowering Local Mind
In Art Design & Cultural Heritage

3rd ISME International Colloquium 2016

Copyright © 2016

Faculty of Art & Design,
UiTM Melaka
KM26 Jalan Lendu,
78000 Alor Gajah Melaka
<http://isme2016.weebly.com>

Content

1	Personification in Marketing Communication: Case Study of Malaysian Brands	9
	<i>Azahar Harun, Mohamed Razeef Abd Razak, Russlan Abd Rahim, Lili Eliana Mohd Radzuan, Amina Syarfina Abu Bakar</i>	
2	The Image of Man after September 11	21
	<i>Mohd. Shaharudin Sabu, Mohd. Saharuddin Supar, Hisammudin Ahmad, Shaharin Sulaiman, Ahmad Zuraimi Abdul Rahim, Mohd. Ali Azraei Bebit, Shahrul Munir Mohd Kaulan</i>	
3	The Image Construction of Loro Blonyo Craft in Global Market through Packaging Design that Reflect Local Image	27
	<i>Nanang Yulianto, Edy Tri Sulistyoa, Slamet Subiyantoro, and Nadia Sigi Prameswaria</i>	
4	Game-Based Learning using Visual Spatial Approach for Children with Autism to Improve Social Development: A Pilot Study	32
	<i>Ilinadia Jamil, Fatrisha Mohamed Yussof, Nor Yus Shahirah Hassan, Azzureen Nor Ain Azizuddin and Zainal Kadir</i>	
5	Visual Iklan Berunsurkan Seksual Di Media Internet: Persepsi Golongan Bawah Umur	42
	<i>Fatrisha Mohamed Yussof, Ilinadia Jamil, Azahar Harun, Norsharina Samsuri, Nurkhazilah Idris, Nor Sabrena Norizan</i>	
6	An Iconographical Interpretation Of Street Art In Malaysia	51
	<i>Syafril Amir Muhammad, Nurul Huda Mohd Din, Profesor Dr. Muliyadi Mahamood, Dr. Mumtaz Mokhtar</i>	
7	The Relationship between Place and Hallmark Event; Malaysian Cultural Context	64
	<i>Musaddiq Khalil, Amer Shakir Zainol, Shaliza Dasuka, Liza Marziana, Khazilah Idris, and Fazlina Radzi</i>	
8	Aplikasi Teknik Tempa dan Peleburan dalam Seni Arca Besi Raja Shahriman Raja Aziddin	74
	<i>Liza Marziana Mohammad Noh, Shaliza Dasuki, Nurkhazilah Idris, Fazlina Mohd Radzi, Musaddiq Mohd Khalil Imran</i>	
9	Sulaman Keringkam : Motif Kemasan Sisi Beridentiti Melayu Tempatan	85
	<i>Norhasliyana Hazlin Zainal Amri, Hamdzun Haron, dan Abdul Latif Samian</i>	
10	Malay Aesthetic Concept through Malay Woodcarving Motifs in Visual Artworks	97
	<i>N. A. Hassan, P. Amin, and S. Tohid</i>	
11	Ilustrasi Poster Kempen Alam Sekitar dalam Simbol Kebudayaan	106
	<i>Muliyati Binti Mat Alim and Profesor Madya Dr. Abdul Halim bin Husain</i>	
12	Penghayatan Nilai- Nilai Patriotisme Dalam Arca Awam Pelajar Uitm Melaka Sempena Pertandingan Hiasan Patriotisme Daerah Alor Gajah	118
	<i>W. M. Z. Wan Yaacob, N.H. Abdulah, A. Osman, M. F. Samsudin, M. A. A. Bebit, S. M. Mohd Kaulan dan M. S. Sabu</i>	

13	Keunikan Ukiran Patung Kayu dalam Kehidupan Kaum Jah Hut dalam Keperluan dan Kepercayaan	124
	<i>Nor Edzrine Binti Abdullah Sani</i>	
14	Properties of Mandi Bunga (flowering bath) as Malaysian tradition Practice	135
	<i>S. Roslan, R. Legino</i>	
15	Malaysian Batik Painting From 1950 to 2010: A Study on Style	145
	<i>A.E. Mohd Fauzi, N. H. Ghazali and N. H. Ahmad</i>	
16	Interpreting Motif and Pattern in Mohd Nor Mahmud Painting Batik: <i>Pakai Semutar Kain Lepas</i>.	151
	<i>H. Abd Razak, R.Legino, B. Samuri</i>	
17	The Aesthetic of Traditional Lurik in Socio-Cultural Context	157
	<i>E. S.Handayani</i>	
18	Brand Identity on Local Malay Herbal Toiletries Packaging Design as a Potential Tourism Product	162
	<i>Siti Sarah Adam Wan, Noraziah Mohd Razali, Wan Nur Khalisah Shamsudin & Ariff Ali</i>	
19	Budaya Melayu Sebagai Simbol dan Makna Dalam Seni Catan Moden Malaysia	172
	<i>Liza Marziana Mohammad Noh, Hamdzun Haron, Abdul Latif Samian & Tengku Intan Suzila Tengku Sharif</i>	
20	Budaya Visual ‘Seni Kolam’ Dalam Sistem Sosial Masyarakat India	180
	<i>Santhi A/P Letchumanan, Lee Hoi Yeh, Prof. Madya Dr. Abdul Halim Hussain</i>	
21	Cetusan Idea Seni Tekat Perak	198
	<i>Azni Hanim Hamzah, Salina Abdul Manan, Noor Hafiza Ismail & Nur Hikma Mat Yusuf</i>	
22	Chlorophyll Print: An Alternative Approach to Describe Photographic Printing Process Using Nature Based For Photography Students	207
	<i>Dona DLowii Madon, Aidah Alias, Raziq Abdul Samat, Farihan Zahari, Shafira Shaari & Shaharin Sulaiman</i>	
23	Designing Jawi Typeface to Enhance The Quality of Modern Design	218
	<i>Mohamed Razeef Abdul Razak, Prof. Dr. D'zul Haimi Md. Zain, Dr. Azahar Harun, Dr. Saiful Akram Che Cob & Lili Eliana Mohd. Radzuan</i>	
24	Diversification of <i>Batik Jarum</i> Handicraft Art Product to Solidify Community Based Creative Economic Development in Klaten Regency	225
	<i>Margana</i>	

25	Empowering “Girli” Batik Craftswomen to Enhance Family Economy and Develop Tourism Village in Sragen District	236
	<i>Dr. Slamet Supriyadi & Prof. Dr. Sariatun</i>	
26	Identiti Visual Seni Catan Moden Malaysia Melalui Media Campuran Dalam Konteks Kebudayaan	244
	<i>Fairus Ahmad Yusof ¹ Prof. Madya. Dr. Abdul Halim Husain</i>	
27	Inovasi Media TMK Dalam Pendekatan Pembelajaran dan Pengajaran Pendidikan Seni Visual Berasaskan Gaya Belajar Visual	274
	<i>Siti Hayati binti Haji Mohd Yusoff</i>	
28	Interpretasi Kandungan Imej Fotografi Digital Sosio-Masyarakat Melayu Berdasarkan Konsep Literasi Visual	291
	<i>Nadzri Mohd Sharif, Meor Hasmadi Meor Hamzah & Nor Fariza Baharuddin</i>	
29	Kartun Akhbar Sebagai Wadah Penyampaian Suara Masyarakat: Suatu Kritikan Terhadap Isu-Isu Semasa	304
	<i>Shaliza Dasuki, Liza Marziana Mohammad Noh, Nurkhazilah Idris, Fazlina Mohd Radzi, Musaddiq Mohd Khalil & Nur Hasliza Abdulah</i>	
30	Kartun Bertemakan Keagamaan Atas Talian: Interpretasi Dakwah dan Sindiran	317
	<i>Fazlina Mohd Radzi, Shaliza Dasuki, Nurkhazilah Idris, Liza Marziana Mohammad Noh & Musaddiq Muhammad Khalil</i>	
31	Keindahan Tengkolok Getam Pekasam Warisan Kesultanan Perak Darul Ridzuan	326
	<i>Liza Marziana Mohamad Noh, Salina Abdul Manan, Azni Hanim Hamzah, Noor Hafiza Ismail & Mohd Hafiz Sabran</i>	
32	Menggembur ‘Memori Kolektif’: Potensi ‘Seni Partisipatori’ Sebagai Media Konservasi Budaya	333
	<i>Diana Ibrahim, M. Hendra Himawan dan Mohd Saharuddin Supar</i>	
33	Model Landskap Bandaraya Islam Di Kawasan Tropika Berdasarkan Empat Faktor Nilai Rekabentuk	343
	<i>N. H Ramle & R. Abdullah</i>	
34	Pelaksanaan PBS Guru-Guru PSV Hilir Perak Dalam Pengajaran dan Pembelajaran Berasaskan Estetik	352
	<i>Lee Hoi Yeh, Dr. Mohd Zahuri Khairani</i>	
35	Permata Yang Hilang: Pembelajaran Penulisan Seni Khat Dan Jawi	367
	<i>Ainun Jariah Yaacob, Ahmad Rajaei Awang, Mohd Fadil Sulaiman, Mohd. Yazid Misd</i>	

36	Persona Komunikasi Tipografi di dalam Artifak Kartografi	380
	<i>Wan Juria Emeih Wahed & Ridzuan Hussin</i>	
37	The 'Me-Too' Phenomenon in Packaging Design: A Case Study of Malaysian Retail Products	392
	<i>Anith Liyana Amin Nudin, Mohd Amin Mohd Noh, Wan Nur Khalisah Shamsudin, Izwan Abdul Ghafar, Norsharina Samsuri, Nik Narimah Nik Abdullah and Fatrisha Mohamed Yussof</i>	
38	Interaction Design in Collaborative Augmented Reality (AR) Story-book for Children	403
	<i>Lili Eliana Mohd Radzuan, Wan Nur Khalisah Shamsudin, Siti Nurlzaura Razis, Azahar Harun and Mohamed Razeef Abd Razak</i>	
39	Analisis Proses Penghasilan Lakaran Awal Dari Segi Penggunaan Material, Idea dan Pengisian (Contents) Mengikut Bidang-Bidang yang Terdapat di Fakulti Seni Lukis & Seni Reka, UiTM Melaka: Kajian Kes Pameran Think Things Pada Tahun 2016	410
	<i>Salmah Ali, Hisammudin Ahmad, Haslinda Razak, Wan Nor Ayuni Wan Mohd Zain, Norsharina Samsuri, Nurkhozilah Idris dan Muhammad Fitri Samsuddin</i>	
40	Corporate Rebranding Design of Oil and Gas Company in Malaysia: Case Study of SMART Petrol	423
	<i>Amina Syarfina Abu Bakar, Azahar Harun, Mohamed Razeef Abd Razak</i>	
41	Apresiasi Karya Seni Catan 'Siri Dungun' Dalam Pendekatan Etnomatematik	434
	<i>Rushana Bte Sulaiman @ Abd Rahim, Rushana Bte Sulaiman @ Abd Rahim</i>	
42	Aturan Pertiga (Rule Of Thirds) Sebagai Elemen Baru Dalam Pembelajaran Komposisi Bagi Menghasilkan Karya Seni Catan	449
	<i>Shahariah Mohamed Roshdi, Hisammudin Ahmad, Mohd Haniff b. Mohd Khalid, Dr. Abd. Rasid Ismail, Fazlina Mohd Radzi, Nur Hasliza Abdulah, Nurul Izza Ab. Aziz</i>	
43	Kempen Budi Bahasa Melalui Senireka Bentuk Pembungkusan Produk SME	461
	<i>Farhanah Abu Sujak, Siti Raba'ah Abdul Razak, Nurul Akma Abdul Wahab, Nurin Elani Makrai</i>	
44	Participatory Art Project To Develop The Creative Potential Of Students Of Senior High School In Surakarta	470
	<i>Adam Wahida</i>	
45	Pemikiran Visual Terhadap Permainan Ceper Berasaskan Sistem Sosial Budaya	479
	<i>Zulpaimin bin Hamid, Prof. Madya Dr. Abdul Halim bin Hussain</i>	

46	Pengaruh Elemen Vegetal Dalam Seni Mushaf Nusantara	493
	<i>Nurul Huda Mohd Din, Syafril Amir Muhammad, Prof. Dr. D'zul Haimi Md Zain, Dr. Mumtaz Mokhtar</i>	
47	Puppet Staging through Media Creation Workshop as the Development of Character Building Model for the Marginal in Bengawan Solo Riverbanks	509
	<i>Endang Widiyastuti</i>	
48	Rattan Furniture Design: A Comparison Study between Malaysia and Indonesia Design Trend	520
	<i>Muhammad Muizzuddin Bin Darus, Dr. Ruwaidy Bin Mat Rasul, Abu Bakar Bin Abdul Aziz, Nurhikma Binti Mat Yusof, Dr Deny Willy Junaidi</i>	
49	Seni sebagai Praktis Sosial: Garis Teori dan Amalan Dalam Seni Rupa Kontemporari Malaysia	529
	<i>Diana Ibrahim, Mohd Yuszaidy Mohd Yusoff, and Yusmilayati Yunus</i>	
50	Struktur Reka Bentuk Mimbar Masjid Baru Terengganu	541
	<i>Noor Hafiza Ismail, Hamdzun Haron, Zuliskandar Ramli, Salina Abdul Manan & Azni Hanim Hamzah</i>	
51	Tapak Warisan Arkeologi Lembah Bujang: Keunikan Arkeopelancongan Di Negeri Kedah	549
	<i>Farhana Abdullah, Adnan Jusoh, Nasir Nayan & Zuliskandar Ramli</i>	
52	Study On Symbolism Of Malay Islamic Cultural Heritage In Malaysian Visual Arts : Found In Syed Ahmad Jamal Artworks	558
	<i>Nurkhazilah Idris, Liza Marziana Mohammad Noh, Shaliza Dasuki, Fatrisha Mohd Yussof, Fazlina Mohd Radzi, Musaddiq Muhamad Khalil</i>	
53	Temporary Evacuation and Relief Centre Design Management in Malaysia: an Overview	569
	<i>Dr Ruwaidy Bin Mat Rasul, Muhammad Muizzuddin Bin Darus, Abu Bakar Bin Abdul Aziz</i>	
54	The Cotton Cloth Qur'an binding of the East Coast of the Malay Peninsula	577
	<i>Ros Mahwati Ahmad Zakaria</i>	
55	The Roles of Interactive Multimedia Learning Android-based Application for Primary Schools Teachers	585
	<i>Tjahjo Prabowo, Mohamad Suhartob, Mulyanto, Nadia Sigi Prameswari</i>	
56	The Status Quo of Malaysian Printmaking	592
	<i>Siti Safura Zahari, Nur Fatiyah Roslan, Nurin Elani Makrai, Nor Arseha Karimon, Mohd Fawazie Arshad and Romli Mahmud</i>	

Keunikan Ukiran Patung Kayu dalam Kehidupan Kaum Jah Hut dalam Keperluan dan Kepercayaan

Nor Edzrine Binti Abdullah Sani¹.

¹Fakulti Seni Komputeran Dan Industri Kreatif,

Universiti Pendidikan Sultan Idris , Tanjung Malim

*corresponding author: asfnezrine@gmail.com

Abstrak- Kertas kerja ini bertujuan untuk mengenal pasti hasil kraf ukiran patung kayu dalam masyarakat Jah Hut di kawasan Jerantut. Kajian ini berbentuk deskriptif dan bertujuan menceritakan hasil ukiran patung kayu itu sebagai karya seni yang mencerminkan citara masyarakat Jah Hut. Kaedah kualitatif yang digunakan berbentuk kajian kes iaitu melakukan pengumpul maklumat yang dikehendaki. Rekabentuk kajian ini menggunakan kaedah pemerhatian, rakaman visual serta dokumentasi. Dengan penggunaan kaedah-kaedah ini, pengkaji dapat melihat sendiri proses ukiran yang dihasilkan oleh kaum Jah Hut itu dengan lebih dekat. Hasil kajian menunjukkan bahawa estetik ukiran patung kayu yang dihasilkan itu berperanan penting dalam kehidupan seharian masyarakat Jah Hut. Sebab itulah ukiran patung kayu dihasilkan secara turun temurun dan diteruskan sehingga sekarang. Menerusi kajian ini kita dapat mengetahui betapa luarbiasanya seni ukiran ini dalam bidang kepercayaan orang Jah Hut. Setiap hasil ukiran itu dapat memperjelaskan fungsi kegunaannya. Walaupun kini, seni ukiran kayu itu diguna pakai secara terhad, diteruskan pengukirannya agar dapat diwarisi kepada generasi baru dan tidak ditelan arus pemodenan yang serba mengancam.

1. PENDAHULUAN

Masyarakat pribumi atau lebih di kenali sebagai orang asli merupakan masyarakat yang mempunyai susur galur hubungan dengan zaman Mesolitik dan Paleolitik. Masyarakat orang asli merupakan masyarakat yang terawal di negara ini. Mereka mempunyai tamadun serta corak kehidupan mereka yang tersendiri. Masyarakat orang asli sememang kaya dengan adat resam dan budaya. Ini kerana, lingkungan hidup mereka yang masih berkait rapat dengan alam semula jadi walaupun kini negara telah memasuki dunia moden. Adat dan kepercayaan mereka mempunyai hubungan yang rapat dengan alam ghaib. Masyarakat orang asli terutamanya kaum wanita mahir dalam penghasilan kraf tangan. Mereka begitu memanfaatkan segala bahan semulajadi yang ada di kawasan di sekeliling mereka, malah mereka kreatif dalam mengitar semula bahan terbuang.

Seni ukiran kayu merupakan seni kraf tangan yang telah lama wujud dalam kalangan masyarakat di Malaysia. Seni ukiran kayu yang di hasilkan melalui bahan kayu ini sama seperti ukiran-ukiran kayu yang lain cuma berbezanya dari segi cara dan teknik pengukirannya termasuk juga penggunaannya. Seni ukiran kayu ini begitu berkembang pesat kerana Malaysia merupakan sebuah negara yang mempunyai hasil kayu kayan yang banyak. Kayu merupakan bahan alam yang sangat sesuai untuk diukir masyarakat Melayu, etnik Sabah dan Sarawak malahan masyarakat orang asli di Malaysia turut mempunyai dan boleh dipelbagaikan kegunaannya. Seni ukiran ini bukan sahaja tertumpu pada hasil ukirannya yang tersendiri serta pelbagai kegunaannya dapat diketahui.

Seni ukiran kayu merupakan satu proses menoreh, menggores dan memahat dengan menggunakan pahat untuk membentuk reka bentuk pada kayu. Kerja mengukir adalah merupakan satu cara penghayatan, pernyataan seni emosi dan daya cipta dalam bentuk tampak. Teknik yang digunakan juga bebas dan tidak tertakluk kepada mana-mana seni bina dan sebagainya.

Dalam masyarakat orang asli kaum Jah Hut, penggunaan ukiran kayu sangat berkait rapat dengan kehidupan mereka yang masih lagi berpegang kepada adat, kepercayaan serta kehidupan mereka yang masih dekat dengan alam. Ukiran kayu yang di hasilkan adalah antara aktiviti yang masih lagi di jalankan bagi menambah sumber pendapatan. Seni ukiran yang di hasilkan merupakan satu keperluan yang amat penting dalam masyarakat orang asli kaum Jah Hut. Selain itu, terdapat dua elemen penting dalam seni tampak ukiran kayu, ialah kecekapan teknikal dan emosi atau fikiran seseorang itu bergabung dengan membentuk rupa.

Seni ukiran kayu yang di hasilkan merupakan satu cara penghubung antara alam realiti dan metafizikal, di mana hubungan ini disalurkan melalui seni budaya dalam aliran sejarah dan sosial. Sejarah kebudayaan turut membuktikan bahawa kesenian yang diilhamkan oleh seseorang itu, didorong oleh cita rasa agama yang menjadi kepercayaan yang merupakan faktor utama dalam usaha reka cipta. Reka bentuknya merangkumi sifat-sifat ketuhanan dan kealaman serta mengurangkan penggunaan motif binatang atau makhluk.

Masyarakat orang asli kaum Jah Hut amat terkenal dengan seni ukiran kayu mereka yang sangat halus pembuatannya serta mempunyai nilai keseniannya yang tinggi. Ukiran kayu yang di usahakan melambangkan kepercayaan dan pandangan mereka kepada alam ghaib dan sistem ketuhanan yang mereka anuti. Pengetahuan pribumi merujuk kepada pengetahuan dan kemahiran yang di miliki dan diperolehi dari generasi sebelum mereka. Dalam konteks kaum Jah Hut sendiri, pengetahuan pribumi mereka berkait langsung dengan persekitaran hutan mereka.

Seni ukiran yang di hasilkan oleh mereka mempunyai keperluan dan kepentingan yang tersendiri dalam kehidupan mereka. Bermula dari perspektif perubatan tradisional dan ritual dalam kalangan komuniti orang asli kaum Jah Hut. Kini, ukiran kayu yang di hasilkan oleh mereka beralih sebagai bahan komersial, sesuai dengan tuntutan masa kini. Jika di lihat pada masa dahulu, ukiran yang di hasilkan oleh mereka digunakan untuk tujuan perubatan dan pemujaan. Seni ukiran yang di hasilkan lebih kepada seni ukiran patung di samping ukiran bahan hiasan.

Penilaian terhadap seni ukiran Kaum Jah Hut ini diambil kira dari alam semula jadi, bagi menampakkan imej secara realiti mahu pun tidak yang dilihat secara mata kasar. Penelitian dan pengamatan dapat melihat adanya hubungan di antara masa dan realiti tampak serta mempunyai konsep yang menarik, unik dan motif yang berkait rapat dengan keadaan sekeliling serta mempunyai nilai-nilai estetika yang unik dan makna yang mendalam dalam masyarakat mereka.

Orang Asli Kaum Jah Hut merupakan suku kaum orang asli dari kumpulan Senoi. Istilah Senoi diambil dari perkataan Orang Asli suku kaum Temiar yang bermaksud “manusia”. Setiap bangsa serta kaum dalam masyarakat kaum asli ini mereka mempunyai mitos-mitosnya yang tersendiri dan diperturunkan dari satu generasi kepada satu generasi mereka yang lain. Ini kerana mereka masih mengamalkan sikap mewarisi sesuatu perkara yang di jalankan kepada anak-anak mereka bagi meneruskan sambungan mereka dapat di teruskan.

Dalam masyarakat Jah Hut, ukiran kayu yang di hasilkan oleh mereka semakin bertambah maju dari pelbagai sudut serta gaya penyampaiannya. Ukiran yang di hasilkan ini bukan sahaja digunakan untuk tujuan pemujaan malahan ukiran yang di hasilkan oleh mereka turut mendapat tempat di hati para pelancong dari luar.

Pada dasarnya ukiran yang di hasilkan oleh kaum Jah Hut merupakan satu keperluan asas yang digunakan untuk tujuan perubatan tradisional dan juga pemujaan dalam masyarakat mereka. Ini kerana mereka mengamalkan kepercayaan animisme sehinggalah agama Islam mula bertapak dalam kehidupan mereka. Dan mereka mula mendekatkan diri mereka kepada Allah.

Di semenanjung Malaysia, masyarakat orang asli Jah Hut boleh di temui di daerah Temerloh dan juga Jerantut. Di daerah Temerloh penempatan mereka tertumpu di Kerdau Paya Paleng, Paya Mengkuang, Kuala Krau Penderas, Kg Seboi, Kg Pasu, Pian dan Along. Manakala di Jerantut mereka tinggal di sekitar Sg kiol dan juga kg sg Koi yang terletak di mukim Ulu Cheka.

Sejarah kebudayaan dan kedatangan orang Jah Hut di semenanjung sukar untuk dijelaskan. Menurut pendapat orang Jah Hut sendiri, mereka mengatakan bahawa mereka berasal dari Pagar Ruyung, Indonesia. Menurut kata Linehann (1973),“ *The Krau people, fugitive the samanthan during the Rawa revellion of 1862 claimt discent from the Minang Kabau of Pagar Ruyung....*”

2. KEBUDAYAAN MASYARAKAT JAH HUT

Kebudayaan dalam konteks kajian yang dijalankan ini berhubung kait dengan keseluruhan cara hidup suatu masyarakat. Menurut Clyde Kluckhohm (1990), suatu warisan sosial yang diperolehi individu dari kelompoknya suatu teori daripada pihak antropologi tentang cara suatu kelompok masyarakat nyatanya bertingkah laku, suatu cara berfikir merasa dan percaya, suatu abstraksi dari tingkah laku, suatu tingkah laku yang dipelajari, suatu mekanisme untuk penataan tingkah laku yang bersifat normatif.

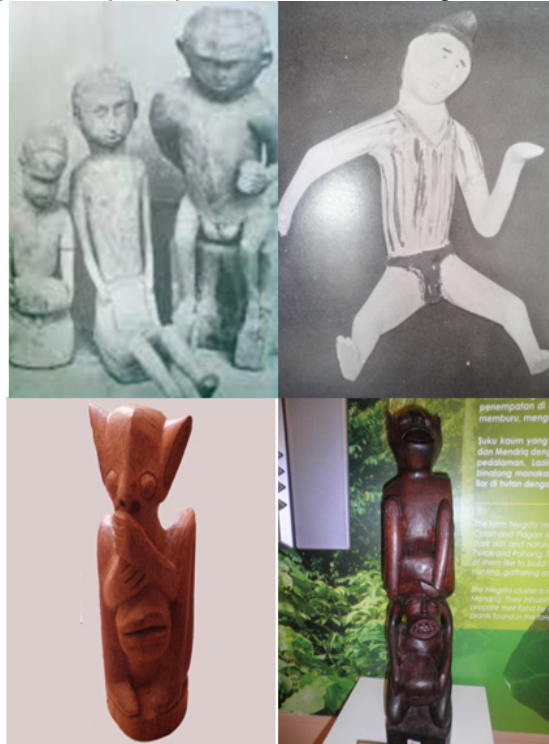
Kapten D (1992) kebudayaan secara asasnya terserap kepada ahli masyarakat lain melalui suatu proses yang dikenali sebagai proses akulturasi. Biasanya secara tidak disedari, kebudayaan menjadi panduan dan kerangka bagi ahli sesebuah masyarakat memanifestasikan budaya masyarakatnya. Ia adalah pilihan-pilihan yang konsisten dan sistematik yang wujud dalam makna kebudayaan seterusnya membentuk cara dan gaya hidup individu dalam masyarakat tersebut.

Smith (1996) menyatakan bahawa pelancongan orang asli sebagai fenomena yang melibatkan empat elemen yang saling berkaitan yang melibatkan pengalaman budaya bagi pelawat. Unsur-unsur ini adalah seperti geografi (habitat), tradisi etnografi (warisan), sejarah dan produk yang boleh dipasarkan (kraf tangan). Pelancongan orang asli boleh ditakrifkan sebagai bentuk aktiviti pelancongan di mana orang asli terlibat secara sama ada mengawal atau mempersembahkan kebudayaan mereka sebagai asas tarikan. Pelancongan boleh membuka peluang melalui penglibatan dalam mengurus dan mengawal aktiviti penting sosio-ekonomi memperkasakan masyarakat peribumi untuk berunding dengan ahli ekonomi dan melatih mereka mendapatkan hasil dan kelebihan ekonomi yang dibentuk (Good win : 2007). Budaya orang asli telah menjadi tarikan kuat kepada pelancong.

Hasil ukiran patung kayu merupakan antara aktiviti yang masih lagi dijalankan terus untuk menambahkan sumber pendapatan. Seni ukiran patung kayu dari kaum Jah Hut merupakan salah satu seni ukiran yang unik serta mempunyai nilai estetikanya yang tersendiri. Kebanyakan ukiran yang dihasilkan adalah di warisi secara turun temurun dari keturunan nenek moyang mereka dahulu. Ukiran kayu yang dihasilkan oleh mereka mempunyai fungsinya yang tersendiri. Ia digunakan dalam upacara pemujaan dan juga perubatan tradisional.

Keunikan ukiran ini membuatkan mereka terus menjalankan kegiatan mengukir walaupun hanya segelintir sahaja yang tinggal dalam penghasilan ukiran patung kayu ini. Kebanyakan pengukir yang tinggal merupakan warga emas. Kemahiran serta imaginasi mereka lebih tinggi berbanding pengukir muda yang mudah jemu dengan kegiatan pengukiran patung kayu ini.

Ukiran patung kayu yang di hasilkan mempunyai kegunaannya yang tersendiri dalam kehidupan masyarakat Jah Hut. Setiap ukiran yang di hasilkan berpandu kepada persekitaran serta imaginasi mereka sendiri.

Rajah 2 : keunikan ukiran patung dahulu dan kini

Dalam penghasilan sesuatu karya kepada mereka, keperluan seperti bahan, teknik dan juga proses amat penting bagi menghasilkan sesuatu produk. Setiap seni ukiran yang di sampaikan di gunakan untuk tujuan tertentu sehinggalah ia menjadi sesuatu yang amat bernilai dalam kehidupan kaum Jah Hut sendiri.

Pemilihan bahan yang di gunakan dalam seni ukiran oleh kaum jah hut ini di lakukan sendiri oleh para pengukir. Bahan yang di gunakan adalah hasil dari kayu-kayu yang di pilih sendiri. Bahan yang di gunakan terdiri daripada kayu yang terdapat di dalam hutan seperti merbau, cengal, tembusu hutan, sena,

raja kayu, rengas, arang dan sebagainya. Selain dari itu tunggu kayu atau kayu hanyut tetap di gunakan kerana kayu ini mempunyai keunikan serta tarikannya yang tersendiri serta boleh di jadikan barangan hiasan.

Bentuk ukiran yang terhasil adalah berdasarkan daripada mimpi yang dialami oleh seseorang pesakit atau pun dari bomoh mahupun poyang yang sedang merawat seseorang pesakit. Selain itu bomoh atau poyang yang merawat pesakit akan memperolehi bentuk ukiran dari imaginasi mereka ataupun dari persekitaran ketika mereka berada di dalam hutan. Kebiasaannya pengukir-pengukir dahulu terdiri daripada bomoh ataupun poyang. Segala ilham yang diperolehi akan diluahkan ke atas ukiran kayu. Hasil yang diperolehi adalah unik. Bentuk ukiran kayu merupakan suatu yang sangat penting dalam kehidupan mereka. Ini kerana ukiran yang hendak di sampaikan ada kalanya diguna pakai untuk tujuan pemujaan dan juga digunakan untuk perubatan tradisional. Bentuk yang di hasilkan adalah berubah mengikut peredaran zaman serta situasi sesuatu keadaan. Kini, pengukir tidak lagi terdiri daripada bomoh ataupun poyang sebaliknya mereka adalah generasi yang di lahirkan untuk menghasilkan ukiran serta mengekalkan warisan tinggalan nenek moyang mereka.

Saiz setiap bentuk ukiran turut mengalami perubahan. Kebanyakan ukiran yang di temui pada masa dahulu adalah bersaiz kecil serta kurang menampakkan kehalusan pembuatannya jika dibandingkan dengan ukiran pada masa kini. Kehalusan seni ukiran yang di hasilkan jelas tergambar. Para pengukir masa kini semakin mahir serta pandai memainkan peranannya dalam seni ukiran.

Ukiran kayu yang dihasilkan mempunyai fungsinya yang tersendiri. Berdasarkan dari sejarah dan maklumat yang diperolehi, fungsi ukiran kayu yang dihasilkan memberi makna yang mendalam bagi masyarakat kaum Jah Hut. Ini kerana ukiran yang diilhamkan dapat membantu mereka pulih dan menghalang dari segala penyakit serta menjaga kehidupan mereka. Ukiran yang di hasilkan berfungsi sebagai bahan pengantaraan bagi mengubat sebarang penyakit. Ukiran kayu yang di hasilkan dalam masyarakat Jah Hut ini sememangnya satu keperluan yang penting dalam kehidupan mereka dari dahulu hingga kini. Namun kini, penghasilan ukiran telah di pelbagaikan penggunaannya selain daripada perubatan dan pemujaan, ukiran kayu juga di hasilkan untuk barangan hiasan.

Pada dasarnya, seni ukiran yang dihasilkan merupakan keperluan asas yang digunakan untuk tujuan perubatan tradisional dan pemujaan dalam masyarakat orang asli Jah Hut. Ini kerana mereka mengamalkan kepercayaan animisme sehinggalah agama islam dalam kehidupan mereka. Dan mereka mula mendekatkan diri kepada agama islam. Pada masa kini, seni ukiran yang dihasilkan adalah bertujuan untuk keperluan ekonomi, di mana mereka menghasilkan ukiran ini untuk di jadikan sebagai sumber pendapatan mereka selain dari mereka bercucuk tanam.

Keperluan merupakan suatu perkara penting yang perlu di tekankan dalam sesuatu kehidupan. Keperluan juga merupakan sesuatu perkara yang perlu ada dalam kehidupan manusia agar dapat terus hidup dalam keadaan yang lebih baik. Begitu juga dengan keperluan yang di tekankan kepada seni ukiran yang di dihasilkan oleh Kaum Jah Hut ini. Seni ukiran yang di dihasilkan terhasil dari keperluan budaya dan juga keperluan ekonomi.

Pengertian kebudayaan berkait rapat dengan tradisi akal dan budi manusia yang lebih menjurus kepada cara hidup sesuatu bangsa. Konsep budaya pula merujuk kepada perkongsian bersama barangan, ilmu dan kepercayaan sebuah kumpulan manusia atau masyarakat. Dari keperluan budaya, seni ukiran yang dihasilkan diperolehi secara turun temurun. Ini kerana, ukiran yang dihasilkan sudah tentu mempunyai fungsi yang tersendiri. Masyarakat orang asli sememangnya terkenal dengan adat resam serta kepercayaan mereka kepada benda-benda mistik dengan menggunakan ukiran yang di dihasilkan. Ukiran yang di dihasilkan akan digunakan sebagai sebarang kegunaan yang berkaitan dengan upacara ritual mereka. Seperti mana yang kita ketahui ukiran yang di dihasilkan ini adalah seni warisan yang di turunkan secara turun temurun.

Dari segi keperluan budaya seni ukiran menjadi warisan yang sangat penting kepada kaum Jah Hut. Ini kerana ukiran yang di dihasilkan begitu unik serta sering mendapat tempat di kalangan para pelancong yang berkunjung ke perkampungan mereka. Tujuan asal seni ukiran yang di dihasilkan adalah berkait rapat dengan kehidupan seharian mereka. Penggunaan ukiran yang berbentuk patung serta berpanduan kepada persekitaran mereka membuktikan bahawa pemikiran mereka bukan sesuatu yang cetek, malahan mereka dapat menghasilkan sesuatu yang tidak terfikir di fikiran sesetengah orang yang melihatnya. Walaupun ada di antara kelompok mereka telah menerima arus pemodenan, namun seni dan budaya warisan nenek moyang tidak pernah di lupakan.

Selain dari ukiran kepada patung yang di gunakan untuk tujuan pemujaan dan perubatan, seni ukiran juga turut digunakan dalam upacara pengebumian. Upacara pengebumian menggunakan elemen ukiran kepada tempat pengebumian yang di jalankan. Walaupun ukiran yang di ukir pada kayu pembedang tempat pengebumian ini hanyalah sedikit tetapi elemen ukiran tetap diselitkan. Mereka menganggap bahawa orang yang telah meninggal dunia tetap mempunyai kehidupannya. Seni ukiran sememangnya sinonim dengan dunia mereka. Mereka bukan sahaja mengukir kepada patung-patung untuk tujuan perubatan dan pemujaan malahan mereka tetap akan menggunakan ukiran untuk tujuan hiasan dalam kehidupan seharian mereka.

Rajah 3: Ukiran pada kuburan bagi kaum jah hut yang bukan beragama islam

Penggunaan ukiran yang begitu luas dalam masyarakat Jah Hut telah membuktikan bahawa seni ukiran ini merupakan suatu seni yang tidak boleh di lupakan dengan mudah serta seharusnya di jaga warisannya. Ukiran yang di dihasilkan sering di jadikan sesuatu yang begitu unik penyampaianya. Sehingga ukiran yang di gunakan dalam keperluan budaya telah di jadikan keperluan ekonomi kepada kaum Jah Hut sendiri dan telah menjadi sumber pendapatan kepada mereka. Walaupun masyarakat orang asli ini tinggal di kawasan pedalaman mereka tetap menerima arus pemodenan, begitu juga dengan seni ukiran yang di dihasilkan.

Seni ukiran ini merupakan salah satu cabang seni yang dapat memberi imbuhan yang agak lumayan walaupun pulangan yang diterima agak perlahan kepada mereka. Permintaan yang di terima hanyalah segelintir kecil kepada masyarakat tempatan selebihnya adalah para pelancong yang datang untuk membeli hasil ukiran mereka. Sememangnya ukiran yang di dihasilkan oleh kaum Jah Hut ini mula mendapat tempat di hati para pelancong luar negara yang datang ke perkampungan mereka. Nilai-nilai estetika yang ada pada ukiran yang di dihasilkan mula di nilai apabila ada badan-badan kerajaan dan NGO mengambil langkah

yang sewajarnya bagi memulihara warisan tradisi mereka. Bahan yang di guna membuktikan bahawa negara kita kaya dengan hasil hutan. Kayu seperti cengal, tembusu hutan, raja kayu, rengas, merbau, dan yang lain-lainnya merupakan jenis kayu yang sememangnya berkualiti dalam penghasilan seni ukiran. Kehalusan ukiran yang di hasilkan oleh para pengukir menjadikan ia semakin sempurna pembuatannya.

Secara keseluruhannya, seni ukiran kayu ini merupakan kesenian yang masih kekal dan masih lagi di teruskan usahanya. Masyarakat Jah Hut kini masih lagi berpegang kuat kepada adat dan juga kepercayaan yang mereka amalkan. Walaupun ada di antara mereka telah menganut agama islam. Setiap yang di amalkan tetap mempunyai pantang larang yang terus di kekalkan dan di amalkan.

3. RUMUSAN

Sebagai rumusan yang dapat disimpulkan, Seni ukiran kayu merupakan satu keperluan dalam kehidupan masyarakat kaum Jah Hut. Kesenian ukiran yang di hasilkan bukan sahaja di jadikan bahan kepada keperluan budaya malahan turut di jadikan sebagai keperluan ekonomi kaum Jah Hut agar dapat membantu menjanakan ekonomi taraf hidup mereka. Walaupun masyarakat orang asli merupakan masyarakat primitif mereka tetap mengikut peredaran zaman dalam penghasilan barangan kesenian ukiran ini. Keperluan dari segi budaya yang di hasilkan cukup membuatkan setiap ukiran yang ada mempunyai peranannya yang tersendiri yang seharusnya di kekalkan bagi generasi masyarakat dan kaum Jah Hut sendiri. Walaubagaimanapun terdapat juga segelintir masyarakat mereka yang telah berjaya untuk membangunkan ekonomi mereka dalam penghasilan seni ukiran ini dan seharusnya pihak-pihak yang berkaitan memainkan peranan mereka untuk menjaga kepentingan masyarakat orang asli ini agar kesenian ukiran yang di hasilkan dapat di kekalkan dan di jadikan sebagai salah satu tarikan kepada para pelancong dalam menaikkan taraf ekonomi negara dan juga kehidupan masyarakat kaum Jah Hut.

RUJUKAN

- [1] Abdul Talib Bon, 2003 “ Kenali Kami Masyarakat Orang Asli “ Kolej Universiti Teknologi Tun Hussien Onn
- [2] Abdul halim Nasir, 1938 “ Wood carving Malaysia “- Malay “ Muzium Negara Malaysia.
- [3] Baha Zain, 1998 “ Mencari Imej Malaysia “ Yayasan Kesenian Perak

- [4] Ducan Holada, Chin Woong Ping Teoh Wong Seong, 2003 “ Batin Long Bin Hock8s Bes Hyang Dney And Other Jah Hut Stories “ Center For Orang asli Concers, Subang Jaya Malaysia
- [5] Hood Salleh Mei 1985 “ Siapa Merteka “ Dewan Budaya Kuala Lumpur, Dewan Bahasa Dan Pustaka, Kuala Lumpur
- [6] Jabatan Hal Ehwal Orang Asli,2001, “ Kehidupan , Kebudayaan dan Pantang-Larang Orang Asli” Oleh Kementerian Pembangunan Luar Bandar, Kuala Lumpur
- [7] Jabatan Muzium Dan Antikuiti Negara, 2000 “ Profil Masyarakat Pribumi Malaysia – jah Hut” Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur
- [8] Roland Wenner, 1997 “ Jah Hei Of Malaysia Art And Culture (Cultuter of Heling In Malaysia “ Universiti Malaya Kuala Lumpur
- [9] Koentjraningrat, 1980 “ Sejarah Teori Antropologi “ Universitas Jakarta (U1 Press)
- [10] Mohd Johari Ab. Hamid,2008 “ Apresiasi dan Kritikan Seni Visual” Universiti Pendidikan Sultan Idris, Tanjung Malim.
- [11] eprints.uthml.edu.my
- [12] [http://ir.uitm.edu.my/6414/1/NOREHAN HJ MANAB 2088_24.pdf](http://ir.uitm.edu.my/6414/1/NOREHAN_HJ_MANAB_2088_24.pdf)